

Daniel Puciato

**WYBRANE ELEMENTY
ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ POWIATÓW
WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO**

***SELECTED ELEMENTS OF TOURIST ATTRACTIONS
IN THE DISTRICT OF OPOLE***

Streszczenie

Wiele gmin traktuje obecnie turystykę jako niezwykle istotny czynnik aktywizacji gospodarczej oraz swoisty stymulator rozwoju gospodarczego. Jest to szczególnie widoczne na obszarach charakteryzujących się wysoką atrakcyjnością turystyczną, którą determinują w sposób komplementarny: walory turystyczne, dostępność komunikacyjna oraz stan zagospodarowania turystycznego. Celem poznawczym pracy jest ocena wybranych elementów atrakcyjności turystycznej powiatów województwa opolskiego. Realizowane badania mają również cel praktyczny, gdyż ich wyniki zostaną wykorzystane przez ekspertów rozpatrujących wnioski o dofinansowanie projektów w ramach RPO WO 2007–2013. Materiał badawczy w niniejszej pracy ma charakter wtórny i został pozyskany w wyniku studiowania materiałów statystycznych oraz literatury i opracowań bibliograficznych. Zastosowano metodę opisową, należącą do grupy metod badawczych o charakterze indukcyjnym. Zakres przestrzenny badań obejmował 12 powiatów województwa opolskiego, a czasowy – rok 2008. Przedmiotem analizy są wybrane elementy atrakcyjności turystycznej badanego obszaru. W badaniu uwzględniono: powierzchnię obszarów chronionych, liczbę obiektów muzealnych, długość dróg publicznych, liczbę wypadków drogowych, liczbę obiektów noclegowych oraz liczbę miejsc noclegowych. Do oceny atrakcyjności turystycznej badanych powiatów posłużono się wielowymiarową analizą porównawczą – metodą wzorca rozwoju. Biorąc pod uwagę analizowane w pracy cechy diagnostyczne, zagregowane do miary rozwoju, najbardziej atrakcyjne turystycznie na terenie Opolszczyzny są powiaty: nyski, opolski i strzelecki, zaś najmniej: krapkowicki i kędzierzyńsko-kozielski. Do powiatów o wysokiej atrakcyjności turystycznej zaliczyć można tylko powiat nyski, do średniej zaś opolski. Pozostałe powiaty województwa należy uznać za obszary o niskiej atrakcyjności turystycznej. Duże znaczenie poznawcze

i aplikacyjne poruszanych w pracy kwestii powoduje, że niezwykle istotne wydaje się być prowadzenie dalszych, pogłębionych badań nad atrakcyjnością turystyczną. Niezbędne wydaje się jednak znaczne rozszerzenie zbioru cech diagnostycznych, opisujących atrakcyjność turystyczną oraz zastosowanie bardziej wyrafinowanych metod analizy statystycznej.

Słowa kluczowe: atrakcyjność turystyczna, powiaty, województwo opolskie

Summary

These days many communes treat tourism as a major factor for economic activation and a simulator to economic growth. This is well visible in areas that are attractive in terms of tourism as follows: tourist values, access by transportation and status of tourist development. The objective of the paper was to assess selected elements of tourist attractiveness of the districts in the province of Opole. The research has an additional practical objective since the results will be used by experts reviewing co-financing applications for projects under ROP OV 2007–2013. The research material used in this paper is secondary and has been acquired as a result of studies of statistics as well as bibliographic literature and studies. A descriptive method was applied which is one of induction research methods. The research covered 12 districts of the province of Opole and the year of 2008. The analysis covered selected elements of tourist attractiveness of the investigated area. The research included: protected areas, number of musealia, length of public roads, number of road accidents, number of hotels and number of hotel beds. A development template method which is multidimensional comparative analysis was applied to assess the tourist attractiveness of the studied district. Considering the diagnostic features analysed in the paper, aggregated as development measures, the following districts were found to be the most attractive in the province of Opole: Nysa, Opole and Strzelce, the least attractive districts were: Krapkowitz and Kędzierzyn-Koźle. The district of Nysa can be classified as a highly attractive district in terms of tourism while Opole has medium attractiveness. The other districts of the province are little attractive in terms of tourism. Since the issues studied in the paper provide much information and can be practically applied, it seems necessary to continue in-depth studies of tourism attractiveness. However, it is necessary to expand the set of the diagnostic features describing the tourism attractiveness and to apply more sophisticated methods of statistical analysis.

Key words: tourist attractiveness, districts, province of Opole

WSTĘP

Turystyka z racji szerokiego oddziaływania na wiele sfer gospodarki narodowej jest nie tylko jedną z form aktywności człowieka, ale również ważnym zjawiskiem o charakterze społeczno-ekonomicznym [Rapacz 2005]. Wiele gmin traktuje obecnie turystykę, jako niezwykle istotny czynnik aktywizacji gospodarczej, wzrostu dochodów budżetu lokalnego oraz zatrudnienia mieszkańców, a także swoisty stymulator rozwoju gospodarczego [Gryszel 2005]. Jest to

szczególnie widoczne na obszarach charakteryzujących się wysoką atrakcyjnością turystyczną, którą determinują w sposób komplementarny trzy główne składowe: walory turystyczne, dostępność komunikacyjna oraz stan zagospodarowania turystycznego. Walory turystyczne, to takie elementy środowiska przyrodniczego i kulturowego, które są przedmiotem zainteresowania turystów. Można wśród nich wydzielić: walory przyrodnicze, powstałe w wyniku działania sił natury (np. osobliwości flory i fauny, skały, wąwozy, doliny, jaskinie, grotty, głazy i inne obiekty geologiczne) oraz walory antropogeniczne, do których wytworzenia przyczynił się człowiek (np. muzea, skanseny, zabytki, obiekty historyczne, miejsca martyrologii i pamięci narodowej, miejsca kultu religijnego oraz wydarzenia o charakterze kulturalnym, religijnym, czy sportowym). Zagospodarowanie turystyczne to elementy zapewniające prawidłowe funkcjonowanie miejsca recepcyjnego oraz maksymalne zaspokojenie potrzeb turystów. W ramach zagospodarowania turystycznego wyróżnić można bazy: noclegową (obiekty hotelarskie oraz inne obiekty zakwaterowania zbiorowego), gastronomiczną (zakłady i punkty gastronomiczne znajdujące się w obiektach noclegowych oraz poza nimi), komunikacyjną (sieci dróg i połączeń komunikacyjnych, szlaki, wyciągi) oraz towarzyszącą (obiekty sportowo-rekreacyjne, pijalnie wód, tarasy widokowe, miejsca na pikniki). Dostępność komunikacyjna natomiast wiąże się z możliwością dotarcia do obszaru recepcyjnego (dostępność zewnętrzna) oraz poruszania się po nim (dostępność wewnętrzna) [Kaczmarek i in. 2005]. Rozwój turystyki oraz kreowanie funkcji turystycznych na danym obszarze zależy przede wszystkim od występowania walorów turystycznych. Dopiero na podstawie tych zasobów podmioty zarządzające gminą czy regionem mogą wpływać na atrakcyjność turystyczną poprzez modernizację już istniejącej oraz budowę nowej infrastruktury [Kornak, Rapacz 2001; Wilczak 2006].

CEL PRACY

Celem poznawczym pracy jest ocena wybranych elementów atrakcyjności turystycznej powiatów województwa opolskiego. Artykuł ma charakter doniesienia z badań nad atrakcyjnością turystyczną Opolszczyzny. Do jej oceny wyodrębniono kilkadziesiąt cech diagnostycznych, charakteryzujących walory turystyczne, dostępność komunikacyjną oraz zagospodarowanie turystyczne analizowanych jednostek przestrzennych. Realizowane badania mają również cel praktyczny. Ich wyniki posłużą bowiem jako materiał poglądowy dla ekspertów, rozpatrujących wnioski o dofinansowywanie projektów złożonych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2007–2013. Jednym z kryteriów oceny merytorycznej II stopnia, w ramach działania 1.4 Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjno-sportowej, jest atrakcyjność turystyczna obszaru, na którym zlokalizowany będzie obiekt.

MATERIAŁ I METODY BADAŃ

Materiał badawczy w niniejszej pracy ma charakter wtórny i został pozyskany w wyniku studiowania materiałów statystycznych oraz literatury przedmiotu i opracowań bibliograficznych. Zastosowano metodę opisową, należąca do grupy metod badawczych o charakterze indukcyjnym. Zakres przestrzenny badań obejmował 12 powiatów województwa opolskiego, a czasowy – rok 2008. Wykaz badanych powiatów wraz z ich powierzchnią i liczbą mieszkańców podano w tabeli 1.

Tabela 1. Powierzchnia i liczba mieszkańców powiatów województwa opolskiego w roku 2008

Table 1. Surface area and number of inhabitants in the districts in the province of Opole in 2008

Lp.	Powiat	Powierzchnia [km ²]	Liczba mieszkańców [tys.]
1	brzeski	876,52	92,1
2	głubczycki	673,10	49,6
3	kędzierzyńsko-kozielski	625,28	100,9
4	kluczborski	851,59	69,0
5	krapkowicki	442,35	66,8
6	miasto Opole	96,55 http://pl.wikipedia.org/wiki/Opole - cite_note-Ludnosc_Polski-0	126,2
7	namysłowski	747,67	43,8
8	nyski	1223,87	144,3
9	oleski	973,62	67,4
10	opolski	1586,82	134,6
11	prudnicki	571,16	59,0
12	strzelecki	744,28	79,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Rocznik Statystyczny Województwa Opolskiego 2008, Główny Urząd Statystyczny Warszawa 2009

Przedmiotem analizy są wybrane elementy atrakcyjności turystycznej badanego obszaru. Dane charakteryzujące rozpatrywane zjawisko pochodzą z Roczników Statystycznych Województwa Opolskiego, bazy danych regionalnych GUS oraz baz danych Instytutu Turystyki w Warszawie. W badaniu uwzględniono następujące cechy diagnostyczne:

- powierzchnia obszarów chronionych w hektarach – cecha charakteryzująca walory turystyczne (przyrodnicze) – stymulanta,
- liczba obiektów muzealnych – cecha charakteryzująca walory turystyczne (antropogeniczne) – stymulanta,
- długość dróg publicznych w kilometrach – cecha charakteryzująca dostępność komunikacyjną – stymulanta,
- liczba wypadków drogowych w ciągu roku – cecha charakteryzująca, w sposób pośredni (korelacja z jakością dróg), dostępność komunikacyjną – destymulanta,

- liczba obiektów noclegowych – cecha charakteryzująca zagospodarowanie turystyczne – stymulanta,
- liczba miejsc noclegowych – cecha charakteryzująca zagospodarowanie turystyczne – stymulanta.

Do oceny atrakcyjności turystycznej badanych powiatów posłużono się wielowymiarową analizą porównawczą (WAP), która zajmuje się badaniem zjawisk złożonych, a więc takich, które są opisywane za pomocą co najmniej dwóch (a przeważnie większej liczby) zmiennych [Borys 1994; Dziechciarz 2003]. Do wielowymiarowej analizy porównawczej należą tzw. metody taksonomiczne, umożliwiające [Dziechciarz 2003]:

- badanie podobieństw obiektów pod względem poziomu zjawiska złożonego z wykorzystaniem metod grupowania,
- uszeregowanie obiektów pod względem poziomu zjawiska złożonego z wykorzystaniem metod porządkowania liniowego zbioru obiektów.

Jedną z metod porządkowania liniowego, która została wykorzystana w niniejszej pracy, jest metoda wzorca rozwoju. Wartość zmiennej, charakteryzującej w sposób syntetyczny atrakcyjność turystyczną badanych powiatów, uzyskano w drodze następujących czynności [Dziechciarz 2003]:

1. W celu ujednoczenia rzędów wielkości zmiennych przeprowadzono standaryzację:

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{s_j}, \quad (i=1, 2, \dots, n; j=1, 2, \dots, m), \quad (1)$$

gdzie:

\bar{x}_j – średnia arytmetyczna zmiennej x_j , s_j – odchylenie standardowe zmiennej x_j .

2. Wyznaczono abstrakcyjny obiekt, tzw. wzorec rozwoju z_0 , o najlepszych wartościach dla każdej zmiennej:

$$z_0 = [z_{01} \ z_{02} \ \dots \ z_{0j} \ \dots \ z_{0m}], \quad (2)$$

gdzie:

$$z_{0j} = \begin{cases} \max_i z_{ij} & \text{— gdy zmienna } z_j \text{ to stymulanta} \\ \min_i z_{ij} & \text{— gdy zmienna } z_j \text{ to destymulanta} \end{cases} \quad (3)$$

i obiekt abstrakcyjny, tzw. antywzorec z_{-0} o najgorszych wartościach każdej zmiennej:

$$z_{-0} = [z_{-01} \ z_{-02} \ \dots \ z_{-0j} \ \dots \ z_{-0m}], \quad (4)$$

gdzie:

$$z_{-0j} = \begin{cases} \min_i z_{ij} & \text{— gdy zmienna } z_j \text{ to stymulanta} \\ \max_i z_{ij} & \text{— gdy zmienna } z_j \text{ to destymulanta} \end{cases} \quad (5)$$

3. Następnie zbadano podobieństwo obiektów do abstrakcyjnego najlepszego obiektu przez obliczenie odległości euklidesowej każdego obiektu od wzorca rozwoju:

$$d_{i0} = \sqrt{\sum_{j=1}^m (z_{ij} - z_{0j})^2}, \quad (i=1, 2, \dots, n), \quad (6)$$

gdzie:

d_{i0} – odległość euklidesowa i -tego obiektu od wzorca rozwoju

Im bardziej podobny do wzorca (mniej odległy od niego) jest obiekt, tym wyższy jest poziom zjawiska złożonego dla tego obiektu.

4. Na ostatnim etapie wyznaczono dla każdego obiektu tzw. miarę rozwoju według wzoru:

$$m_i = 1 - \frac{d_{i0}}{d_0}, \quad (i=1, 2, \dots, n), \quad (7)$$

gdzie:

m_i – miara rozwoju dla i -tego obiektu, d_0 – odległość między wzorcem i antywzorcem:

$$d_0 = \sqrt{\sum_{j=1}^m (z_{0j} - z_{-0j})^2} \quad (8)$$

Miara rozwoju jest tak skonstruowana, aby mogła posiadać następujące własności:

– im wyższy jest poziom zjawiska złożonego, tym wyższa wartość miary rozwoju,

– wartości miary rozwoju są zawarte w przedziale $[0; 1]$, przy czym miara rozwoju obliczona dla wzorca rozwoju równa się jeden, dla antywzorca zaś – zero.

Następnie zbudowano szereg rozdzielczy przedziałowy według wartości miary rozwoju, zgodnie z metodologią podaną w literaturze [Pułaska-Turyńska 2008] oraz podzielono badane jednostki przestrzenne na powiaty o niskiej, średniej i wysokiej atrakcyjności turystycznej.

WYNIKI BADAŃ

Na terenie województwa opolskiego największą powierzchnią obszarów chronionych charakteryzują się powiaty: opolski (88 170,9 ha), namysłowski (34 873,5 ha) oraz strzelecki (31 396,1 ha), najmniejszą zaś powiat kędzierzyńsko-kozielski (4658 ha) oraz miasto Opole, które nie posiada tego rodzaju przyrodniczych walorów turystycznych. Największym nasyceniem obiektami muzealnymi cechuje się miasto Opole (3) oraz powiaty: oleski (2), prudnicki (2) i nyski (2). Na terenie powiatów: namysłowskiego, kędzierzyńsko-kozielskiego, krapkowickiego oraz opolskiego tego rodzaju obiekty nie występują. Najlepiej rozwiniętą sieć dróg publicznych posiadają powiaty: opolski (1108,7 km) i strzelecki (626,7 km), a najgorzej miasto Opole (172,2 km). Najmniejsza liczba wypadków drogowych w roku 2008 wydarzyła się na terenie powiatów: głubczyckiego (35), prudnickiego (43), kędzierzyńsko-kozielskiego (45) i strzeleckiego (46), a największa w mieście Opolu (200). Największa liczba obiektów noclegowych znajduje się na obszarze powiatów: nyskiego (37), opolskiego (17) oraz w mieście Opolu (16), zaś najmniejsza w powiatach: namysłowskim (3) i brzeskim (4). Biorąc pod uwagę liczbę miejsc noclegowych, najkorzystniej wypadają powiaty: nyski (3424), opolski (799) i miasto Opole (782), zaś najmniej korzystnie powiaty: namysłowski (782) i oleski (132) (tab. 2).

Tabela 2. Wartości zmiennych charakteryzujących atrakcyjność turystyczną powiatów województwa opolskiego w roku 2008

Table 2. The variables characterizing tourist attractiveness of the districts in the province of Opole in 2008

Lp.	Powiat	Walory turystyczne		Dostępność komunikacyjna		Zagospodarowanie turystyczne	
		obszary chronione [ha]	muzea [liczba]	drogi publiczne [km]	wypadki [liczba]	obiekty noclegowe [liczba]	miejsca noclegowe [liczba]
1	brzeski	14 785,3	1	509	76	4	176
2	głubczycki	8 415,5	1	507,3	35	4	765
3	kędzierzyńsko-kozielski	4658	0	511,4	45	6	433
4	kluczborski	30 924,7	1	527	56	6	271
5	krapkowicki	9 380,4	0	429,9	65	5	353
6	miasto Opole	0	3	172,2	200	16	782
7	namysłowski	34 873,5	0	416,9	49	3	108
8	nyski	23 048,7	2	851	114	37	3424
9	oleski	8 754,7	2	566,2	68	6	132
10	opolski	88 170,9	0	1108,7	247	17	799
11	prudnicki	1 656,5	2	412,2	43	6	141
12	strzelecki	31 396,1	1	626,7	46	6	205

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Rocznik Statystyczny Województwa Opolskiego 2008, Główny Urząd Statystyczny Warszawa 2009; Bank Danych Regionalnych, www.stat.gov.pl; Instytut Turystyki, www.intur.com.pl

Biorąc pod uwagę wszystkie analizowane w tej pracy cechy diagnostyczne, zagregowane do miary rozwoju, najbardziej atrakcyjne turystycznie na terenie Opolszczyzny są powiaty: nyski, opolski i strzelecki, zaś najmniej: krapkowicki i kędzierzyńsko-kozielski. Do powiatów o wysokiej atrakcyjności turystycznej zaliczyć można tylko powiat nyski, do średniej – opolski. Pozostałe powiaty województwa opolskiego należy uznać za obszary o niskiej atrakcyjności turystycznej (tab. 3).

Tabela 3. Wartości miary rozwoju oraz ocena atrakcyjności turystycznej powiatów województwa opolskiego w roku 2008

Table 3. Development measures and assessment of tourist attractiveness of the districts in the province of Opole in 2008

Lp.	Powiat	Wartości miary rozwoju	Kolejność powiatów według atrakcyjności turystycznej	Ocena atrakcyjności turystycznej
1	brzeski	0,2238	7	niska
2	głubczycki	0,2489	6	niska
3	kędzierzyńsko-kozielski	0,1887	11	niska
4	kluczborski	0,2815	4	niska
5	krapkowicki	0,1721	12	niska
6	miasto Opole	0,1907	10	niska
7	namysłowski	0,1912	9	niska
8	nyski	0,6165	1	wysoka
9	oleski	0,2579	5	niska
10	opolski	0,3465	2	średnia
11	prudnicki	0,2118	8	niska
12	strzelecki	0,2967	3	niska

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Rocznik Statystyczny Województwa Opolskiego 2008, Główny Urząd Statystyczny Warszawa 2009; Bank Danych Regionalnych, www.stat.gov.pl; Instytut Turystyki, www.intur.com.pl

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Istotna rola turystyki, jako czynnika rozwoju lokalnego i regionalnego, warunkowana jest głównie odpowiednio wysoką atrakcyjnością turystyczną obszarów recepcyjnych. Jednostki przestrzenne, charakteryzujące się dużym nasyceniem walorów turystycznych, dobrą dostępnością komunikacyjną oraz odpowiednią infrastrukturą turystyczną i paraturystyczną, mogą minimalizować dysfunkcję oraz maksymalizować funkcję turystyki. Biorąc pod uwagę zaproponowane cechy diagnostyczne najbardziej atrakcyjną turystycznie częścią Opolszczyzny są powiaty: nyski i opolski, najmniej zaś krapkowicki. Pozostałe powiaty cechują się niską atrakcyjnością turystyczną. Duże znaczenie aplikacyjne poruszanych w pracy kwestii sprawia, że niezwykle istotne wydaje się być prowadzenie dalszych badań nad atrakcyjnością turystyczną. Niezbędne wydaje

się jednak znaczne rozszerzenie zbioru cech diagnostycznych oraz zastosowanie bardziej wyrafinowanych metod analizy statystycznej.

BIBLIOGRAFIA

- Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny 2009, www.stat.gov.pl.
- Bazy Danych – Baza Noclegowa, Instytut Turystyki w Warszawie, Warszawa 2008, www.intur.com.pl
- Borys T. *Zastosowanie metod taksonomicznych* [w:] T. Borys, M. Walesiak (red.) *Zastosowanie metod taksonomicznych w gospodarce*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 1994, s. 7–13.
- Dziechciarz J. *Ekonometria. Metody, przykłady, zadania*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2003.
- Gryszel P. *Działania samorządu terytorialnego na rzecz kształtowania regionalnej i lokalnej polityki turystycznej* [w:] A. Panasiuk (red.) *Polityka turystyczna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin-Kopenhaga 2005, s. 164–170.
- Kornak A., Rapacz A. *Zarządzanie turystyką i jej podmiotami w miejscowości i regionie*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2001.
- Kaczmarek J., Stasiak A., Włodarczyk B. *Produkt turystyczny*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2005.
- Pułaska-Turyna B. *Statystyka dla ekonomistów*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2008.
- Rapacz A. *Rola samorządu lokalnego w pobudzaniu przedsiębiorczości w turystyce* [w:] A. Panasiuk (red.) *Polityka turystyczna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin-Kopenhaga 2005, s. 292–297.
- Rocznik Statystyczny Województwa Opolskiego 2008*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2009.
- Wilczak T. *Wpływ turystyki na rozwój regionalny* [w:] A. Dąbrowski, R. Rowiński (red.) *Strategia Rozwoju Turystyki na lata 2007-2013. Założenia teoretyczne jako inspiracja dla praktyki*, Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie, Warszawa 2006, s. 7–14.

Dr Daniel Puciato
Katedra Geografii i Ekonomiki Turystyki
Politechnika Opolska
45-758 Opole, ul. Prószkowska 76
e-mail: d.puciato@po.opole.pl

Recenzent: *Prof. dr hab. Władysława Stola*